

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

GIREDI YA 12

XITSONGA: RIRIMI RO ENGETELA RA VUMBIRHI (SAL)

PAPILA RA 1 (P1)

HUKURI 2010

MEMORANDAMU

LIMPOPO

TIMARAKA: 120

Memorandamu leyi yi na 7 wa tipheji.

XIYENGE XA A: XIKAMBELANTWISISO

XIVUTISO XA 1

- 1.1 Ku kera./juvulela vanhu misisi.√ √ (2)
- 1.2 A swi famba hi BMW.√√ (2)
- 1.3 Mpandlani.√√ (2)
- 1.4 Mafasitere ya wona a ma dimiwile ngopfu./Va hlwerile ku pfula timbati ta movha.√√ (2)
- 1.5 Loyi a nga tshama i Sejeni Munyayi, √ kasi loyi a nga yima i Mandlhazi.√ (2)
- 1.6 1.6.1 A hi swona.√ U xiyaxiyile movha./U fowunerile maphorisa ya laha a a tirha kona a va tivisa hi ta swigevenga.√√ (3)
- 1.6.2 Hi swona.√ Swi duvurile muxavi loyi a nga ala ku pavalala/etlela hi makhwiri./Swi duvulanile na maphorisa lava a va pfarile patu. √√ (3)
- 1.6.3 A hi swona.√ Ku balekile xigevenga xin'we ntsena.√√ (3)
- 1.7 1.7.1 Ebangi.√√ (2)
- 1.7.2 Mune.√√ (2)
- 1.7.3 A ya ri hava nchumu.√√ (2)
- 1.7.4 Maphorisa.√√ (2)
- 1.8 "BMW yi sukile hi rivilo ra rihati yi kongoma etlhelo ra ntanga wa swiharhi wa Kruger." √ (1)
- 1.9 Mukamberiwa u ta nyika dyondzo leyi faneleke. Xik. Vugevenga byi bihile. √√ (2)

NTSENGO WA XIYENGE XA A: 30

XIYENGE XA B: NKOMISO/NKATSAKANYO WA NDZIMA

XIVUTISO XA 2

□ NKOKA WA MAHUNGU: NKOMISO/NKATSAKANYO WU FANELE KU KATSA TIMHAKA LETI LANDZELAKA:

- Vana a va ha dyondzi hi ndlela leyi faneleke. ✓
- Vana a va ha lawuleki. ✓
- Va hangalaka na switarata hi mikarhi ya xikolo. ✓
- Vana a va tshami etlilasini. ✓
- A va hlayi tibuku. ✓
- Vana va tshama emabyaleni. ✓
- Ku na vana vo tala etikamareni to dyondzela. ✓
- Vadyondzisi a va si tokota eka madyondziselo lamantshwa. ✓
- Vana a va tilulamiseli kahle loko va ya exikambelweni. ✓

(Timhaka ta nkombo ntsena)

- NKOKA WA MAHUNGU. ✓✓
- MATIRHISELO YA RIRIMI. ✓

(7)
(3)

□ MIXUPULO

- Ku ta susiwa maraka yin'we ya matsalelo ya xivumbeko xo hoxeka.
- Ku ta susiwa maraka yin'we ya loko ntsengo wa marito wu nga kombisiwangi.

□ Swihoxo swa matirhiselo ya ririmi (ntivoririmi, mapeletelo, mahikahatelo): Susa eka timaraka tinharhu ta ririmi hi ndlela leyi:

- Swihoxo swa 0–4: ku hava nxupulo.
 - Swihoxo swa 5–10: ku susiwa maraka yi1 (yin'we)
 - Swihoxo swa 11–15: ku susiwa timaraka ti2 (timbirhi)
 - Swihoxo swa 16 na ku tlula: ku susiwa timaraka ti3 (tinharhu)
 - Ku sivele leswaku timaraka ta ririmi ti nga vi ehenhla ka timaraka ta vundzeni lebyi byi nga byona mongo wa nkomiso, maavelo ya timaraka eka ririmi ya nga va hi ndlela leyi landzelaka:
- Ku va mudyondzi a ta ku kuma maraka yin'we ya ririmi, u fanele ku kuma timhakankulu ta le xikarhi ka 1-3.
 - Ku va mudyondzi a ta ku kuma timaraka timbirhi ta ririmi, u fanele ku kuma timhakankulu ta le xikarhi ka 4-5.
 - Ku va mudyondzi a ta ku kuma timaraka tinharhu ta ririmi, u fanele ku kuma timhakankulu ta le xikarhi ka 6-7.

LEMUKA: Mikomiso a yi fanelangi ku tirhisiwa, kambe loko yo tshuka yi tirhisiwile yi fanele ku hlayiwa tanihi marito.

NTSENGO WA XIYENGE XA B: 10

XIYENGE XA C: NTIVORIRIMI NA MATIRHISELO YA RIRIMI

Swiletelo swa makoreketelo:

*Nhlamulo ya rito rin'we yi fanele ku hoxisiwa loko mapeletelo ya hoxekile.

*Eka tinhlamulo ta swivulwa swo helela, mapeletelo yo hoxeka a ma hoxisiwi.

XIVUTISO XA 3

3.1	3.1.1	(a) Tat.√√	(2)
		(b) Nkul. √√	(2)
	3.1.2	- Vafana.√√	
		- Vanhwanyana/ Vanhwana. √√	(4)
	3.1.3	Muntshwa. √√	(2)
	3.1.4	U lovile./ U file. / A nga ha ri kona. √√	(2)
	3.1.5	(a) Mana.√√	(2)
		(b) Mukhegula. √√	(2)
	3.1.6	-switulu. √√	
		-masofa. √√	(4)
	3.1.7	Swinsin'wana. √√	(2)
	3.1.8	Mitirho ya wena a yi sasekangi.√√	(2)
	3.1.9	(a) Tata wa vona u va kurisile kahle.√√	(2)
	3.1.10	Mufambisi wa ntirho ku ta va (ku ri) Tatana Nhlanguwini.√√	(2)
	3.1.11	Vona.√√	(2)
3.2	Hi√√ siku ra Sonto√√ ra vumbirhi hi n'hwetini ya Hukuri√√ ekerekeni ya Nazarene√√ a ku ri na nkhuvo. A ku ri nkhuvo wo amukela mufundhisi Nene ekerekeni. Mufundhisi√√ loyi a a huma eka Marahana.√√ Vanhu√√ va le Dan a va tsakile swinene.√√ A ku yimbeleriwa,√√ ku ciniwa na ku hlayiwa ka mahungu yo n'wi√√ navelela ku tirha lokunene.		
			(20)
3.3	3.3.1	Mbuti, nyimpfu, huku, sekwa, ximanga, mbyana, na swin'wana (swinharhu ntsena.)√√	(3)
	3.3.2	- Hi kuma nyama√	
		- Hi kuma masi. √	
		- Hi rima hi yona. √	
		- Ka lovorwa hi yona.√ (Tinharhu ntsena.)	(3)

- 3.3.3 Yi dya byasi/ byanyi / furu.√ (1)
- 3.3.4 Mune. √ (1)
- 3.3.5 "Homu i xifuwo xo rhandzeka ku tlula swifuwo leswin'wana hinkwaswo."√ √ (2)

NTSENGO WA XIYENGE XA C: 60

XIYENGE XA D: MATSALWA

SWIHUNGWANA/SWIRUNGULWANA

SWI TENYEKILE – D Risenga

XIVUTISO XA 4

MAVALA YA MFUTSU

- 4.1 Nuna na nsati. √√ (2)
- 4.2 A a ri mudyondzisi/misitirese/mistrese. √√ (2)
- 4.3 Debora na Tlhavela a va nga tolovelanangi ngopfu. √√ (2)
- 4.4 I ya leswaku Debora u biwile hi nuna wa yena Benny no tlhela a n'wi hlongola. √√ (2)
- 4.5 Mukamberiwa u ta nyika vonelo ra yena a tlhela a ri seketela. Amukela vonelo rin'wana na rin'wana leri seketeriweke hi mfanelo. Mudyondzi u kuma timaraka timbirhi to seketela ntsena.
Xikombiso: A a endlile kahle hikuva a a lava leswaku a tivonela eka vanghana va yena lava a va tshembeke leswaku va nga n'wi xenga./A nga endlangi kahle hikuva u endle leswaku Debora a lwa na Mashudu. √√ (2)
- 4.6 Mukamberiwa u ta nyika vonelo ra yena a tlhela a ri seketela. Amukela vonelo rin'wana na rin'wana leri seketeriweke hi mfanelo. Mudyondzi u kuma timaraka timbirhi to seketela ntsena.
Xikombiso: Mhaka leyi ya khorwisa hikuva maendlelo yo tano ya kona evuton'wini. / Vanghana va lwa hikwalaho ko hlevana. √√ (2)
- 4.7 Ku vilerisiwa /ku vavisiwa hi mhaka. √√ (2)
- 4.8 A hi swona, √ Tlhavela a a ri muakelani wa Debora. √ (2)
- 4.9 Va lwile. √√ (2)
- 4.10 Tshemba munhu mi langutanile./Ku hleva swa dlayisa. Amukela dyondzo yin'wana na yin'wana leyi twalaka ku ya hi mongo wa xirungulwana. √√ (2)
- [20]**

KUMBE

XIVUTISO XA 5

HLUVULA U CUKUMETA

- 5.1 I Makasela, √ u huma eka Ndhengeza. √ (2)
- 5.2 A a lava ku ambala swambalo leswintshwa leswi a a swi xavile. √√ (2)

- 5.3 Khinkhi✓ na Vovoza. ✓ (2)
- 5.4 Vito ra xirungulwana ri vulavula hi ku hluvula u cukumeta, ku nga mhaka leyi Makasela a yi endleke ya ku hluvula swambalo swa yena exitimeleni a swi cukumetela hi fasitere hi xin'wexin'we a sala a nga ambalangi. ✓✓ (2)
- 5.5 Mukamberiwa u ta nyika vonelo ra yena a tlhela a ri seketela. Amukela vonelo rin'wana na rin'wana leri seketeriweke hi mfanelo. Xikombiso: Mhaka leyi ya khorwisa hikuva maendlelo yo tano ya tele eJoni. ✓✓✓ (3)
- 5.6 I Makasela a nga va a n'wi funengetile vuhava hi swambalo swa yena. ✓✓ (2)
- 5.7 A hi swona.✓ Ku vuriwa leswaku munhu loyi a a nga etleli exitimeleni hi ku chava ku yiveriwa nhundzu ya yena i Makasela. ✓✓ (3)
- 5.8 Xirungulwana lexi xi kongome eka ku lemukisa vanhu leswaku va xiyaxiya loko va endla swilo evuton'wini./Xirungulwana lexi xi kongome eka ku lemukisa vanhu leswaku munhu a nga fanelengi ku tshemba vanhu lava a nga va tiviki. [Amukela nkongomelo wun'wana na wun'wana ku ya hi hungu ra xirungulwana]. ✓✓ (2)
- 5.9 U nga tlhuvutsi dzovo n'wana a nga si velekiwa. ✓✓ kumbe munhu u fanele ku xiyisisa loko a xava nhundzu. [Amukela dyondzo yin'wana na yin'wana ku ya hi hungu ra xirungulwana]. (2)

[20]

NTSENGO WA XIYENGE XA D: 20
NTSENGO WA TIMARAKA: 120